

Okrogla miza

»Kaj lahko Romi sami prispevamo za izboljšanje položaja romske skupnosti«

**petek, 14. februar 2014, dvorana Pokrajinske in študijske knjižnice
Murska Sobota, Zvezna ulica 10**

Tanja Fajon: »Pozitivni dejavniki Romov, vplivi na izboljšanje položaja Romov«, videonagovor

Spoštovani organizatorji in gosti, zahvaljujem se vam za vabilo na konferenco in za možnost, da vas nagovorim, četudi od daleč.

Romska problematika tudi v času krize ni odrinjena, saj so Romi kot ena najbolj ranljivih skupin v tem obdobju še huje prizadeti in potrebujejo dodatne spodbude.

Prizadevanja Evropske unije pri oblikovanju evropskih politik, ki skušajo vplivati na izboljšanje položaja približno dvanajstih milijonov evropskih Romov, niso zastala. Evropska unija je uvedla številne ukrepe, močno izboljšala zakonodajo, pripravlja številne strokovne forume in dogodke za izmenjavo stališč in dobrih praks itd, a seveda ne bom naštevala dokumentov.

Je pa smiselno, da na kratko preletim stanje, kot ga opisuje poročilo o napredku pri izvajanju nacionalnih strategij vključevanja Romov, ki ga je pred dobrega pol leta pripravila in objavila Evropska komisija. Poročilo se osredotoča predvsem na strukturne pogoje, ki so potrebni za uspešno izvajanje strategij - to so sodelovanje z lokalnimi in regionalnimi organi in s civilno družbo, dodelitev sorazmernih finančnih sredstev, spremljanje in prilagajanje politike, prepričljivo preganjanje diskriminacije in vzpostavitev nacionalnih kontaktnih točk za vključevanje Romov. Z izpolnjevanjem teh pogojev bi lahko dosegli napredek v štirih stebrih — izobraževanju, zaposlovanju, zdravstvenem varstvu in zagotavljanju stanovanjskih zmožljivosti.

Iz poročila je razvidno predvsem, da morajo države članice, tudi Slovenija, bolj dosledno izvajati svoje nacionalne strategije vključevanja Romov. Zato je Evropska komisija ob poročilu izdala poziv državam članicam, naj izpolnijo svoje zaveze glede zagotavljanja enakopravnosti in naredijo več za izboljšanje ekonomske in socialne vključenosti svojih Romov, ter priporočilo, v katerem državam predlaga kar nekaj ukrepov za izboljšanje položaja Romov. Po potrditvi priporočil v Svetu EU in Evropskem parlamentu imajo države članice dve leti časa, da konkretne ukrepe za izboljšanje razmer na terenu izvedejo v praksi.

Dejstvo je, da je veliko držav sicer vzpostavilo ustrezne mehanizme za usklajevanje in krepitev dialoga z lokalnimi in regionalnimi oblastmi, da pa obstaja še veliko možnosti predvsem na področju vključevanja civilne družbe in organizacij v ta proces.

Težava je, da večina držav članic za izvajanje svojih lastnih strategij iz svojih nacionalnih proračunov še vedno ne nameni dovolj sredstev, k čemur finančna kriza seveda ni dobra popotnica. Tudi v tej luči bi bilo zato zelo pomembno, da se javnost bolje seznanja glede

socialnih in ekonomskih koristi vključevanja Romov. Če povem samo primer: v analizi Svetovne banke »Vključevanje Romov kot gospodarska priložnost za Bolgarijo, Češko, Romunijo in Srbijo«, je bilo ugotovljeno, da bi že samo v tem štirim državam popolna vključenost Romov v trg dela lahko prinesla gospodarske koristi v vrednosti okoli pol milijarde evrov in davčne koristi v vrednosti okoli 175 milijonov evrov letno.

Problem, ki smo mu priča tudi v Sloveniji, ostaja diskriminacija. Seveda bi države morale države okrepiti svoja prizadevanja za premagovanje stereotipov in zagotoviti orodja za varovanje in uveljavljanje pravic Romov.

Vendar je treba tudi romsko prebivalstvo ozaveščati o njihovih pravicah, dolžnostih in priložnostih, če naj bo boj proti diskriminaciji uspešen. Dobra praksa v Sloveniji (ta uspeh je naveden tudi v poročilu Komisije) so izobraževalni inkubatorji v romskih naseljih, ki bi lahko pomagali prekiniti začarani krog socialne izključenosti Romov.

Po mojem mnenju je dejansko prav osveščanje in izobraževanje dejanski in najpomembnejši ključ do uspeha.

In s tem v zvezi želim opozoriti na izjemno pomemben aspekt, namreč, položaj žensk v romskih skupnostih.

Položaj žensk v družbi kot celoti je še vedno slabši od položaja moških. V romskih skupnostih, ki so po tradiciji izrazito patriarhalne, pa je položaj žensk in deklic še bistveno slabši.

Evropski parlament je pred dobrim letom sprejel posebno resolucijo, ki se osredotoča prav na izboljšanje položaja romskih žensk. V njej poziva države k odpravi neposredne diskriminacije na področju izobraževanja in zaposlovanja romskih žensk. Spodbuja njihovo samozaposlovanje in socialno mešane naselitve pripadnikov romskih skupnosti. Velik poudarek je namenjen ureditvi zdravstvenega varstva žensk, zlasti boljši zaščiti reproduktivnega in spolnega zdravja žensk, zakonski prepovedi prisilne sterilizacije in ustreznem izobraževanju zdravstvenega osebja za nepristranski odnos do posameznika. Države naj bi z ustreznimi ukrepi spodbujale načrtovanje družine, alternativne ukrepe za zgodnje poroke ter spolno vzgojo, zagotovile razvoj programov za pomoč romskim žrtvam nasilja v družini in spremljanje trgovine z romskimi ženskami. Vsi v ta namen sprejeti programi in projekti naj bi se izvajali ob posvetovanju z romskimi ženskami. In to je tisto, kar se mi zdi ključno: ljudje, katerih življenja skušamo urejati, morajo biti v te načrte vključeni. Sami morajo skušati definirati, kje in na kakšen način je pomoč dobrodošla. In jo znati seveda tudi izkoristiti.

Pred dvema letoma, ko sem obiskala romska naselja v Grosuplju, mi je tamkajšnja socialna delavka povedala, da je na delavnice o kontracepciji, drogah in nasilju v družini, ki jih je organiziralo romsko društvo, po pričakovanjih prišlo zelo veliko žensk, bila pa je presenečena nad izjemno pozitivnim odzivom in obiskom moških. To pomeni, da se tudi moški del romske populacije že zaveda, da je za izboljšanje položaja tradicionalne miselne vzorce treba nekoliko spremeniti. In ta trend je treba negovati.

Kar se žensk tiče, to pomeni, da jim je treba priznati in izkazati popolno enakopravnost. To seveda velja tudi za dekleta in deklice. Treba jih je v enaki meri kot dečke spodbujati k šolanju in različnim oblikam udejstvovanja. Predvsem pa jih je treba spodbujati k vztrajnosti.

Ne glede na to, da čas gospodarske krize za manjšine ne pomeni dobrega, ne glede na to, da je percepcija Romov v družbi še vedno negativna, ne glede na to, da ne delujejo vsi mehanizmi, ki so na papirju že zapisani, ne glede na krivice, ki jih še vedno doživljajo – samo vztrajnost pripelje do cilja. Predvsem se mi zdi pomembna vztrajnost pri izobrazbi romskih otrok.

Danes boste veliko govorili o samopomoči. Dovolite mi na to temo še zaključek, s podobnimi stavki, kot sem jih sicer že povedala ob neki priložnosti v Pušči, a so še vedno trdno zasidrani v mojih mislih.

Gospod Franci Žohar s pravosodnega ministrstva je dejal: »Počasi bomo vsi skupaj morali sprejeti dejstvo, da so Romi tukaj s svojo zgodovino in kulturo in da nikamor ne bodo odšli.« Te kulture in zgodovine ne poznamo dovolj, bi pa lahko bila za Slovenijo bila tudi priložnost: s pomočjo EU in države bi predvsem romske ženske kot opolnomočene ambasadorke romske kulturne dediščine lahko prispevale tako k širjenju obzorij naših prebivalcev kot h konkretni kulturni in tržno zanimivi ponudbi romskih naselij. Nekaj takih projektov je že zaživelo, denimo obuditev tradicije romskega zdravilstva z različnimi spremljajočimi dejavnostmi, ki jo izvajajo Rominje iz naselij Kamenci in Gomilica.

V Sloveniji pogosto slišim, da so Romi med seboj pogosto sprti. Najbrž ni treba posebej poudarjati, da manjšina, ki je notranje razcepljena, nima obetov za prihodnost. Tu bi morda lahko romske ženske, ki jim je narava, ko gre za preživetje, podarila skorajda čudežno moč, lahko prevzele bistveno večjo povezovalno vlogo.

Želim vam uspešno konferenco, plodne ideje in vas lepo pozdravljam iz Strasbourga.